

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№2(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 784 sahifa,
2-fevral, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyuu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Kasbiy mahorat va tajribalarni rivojlantirishning mazmuni, shakl va usullari	22
<i>Yo'ldasheva Feruzaxon Shavkatbekovna</i>	
O'zbek tili darslarida 5E modelini qo'llash orqali ta'lim sifatini oshirish: Chimboy tumani 36-sonli ixtisoslashtirilgan maktab misolida	26
<i>Kojamuratova Ulbosin Punkitbaevna</i>	
Shaxs ijtimoiy faolligi: tushuncha va tahlil.....	29
<i>Baxriyeva Nargiza Axmadovna</i>	
Fiziognomika va psixologik yondashuvlar asosida portret qalamtasviri ta'limini takomillashtirish.....	33
<i>Babadjanov Axmadjan Xudayberdiyevich</i>	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini pedagogik texnologiyalar asosida rivojlantirish	37
<i>Nusharov Bobir Bolbekovich</i>	
Личностные характеристики как ассимиляция системы отношений младших школьников и предмет воспитательного воздействия учителя	41
<i>Олимова Азиза Кахрамоновна</i>	
"Vitagen ta'lim texnologiyalari" asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilarda perseptiv qobiliyatni rivojlantirishga o'rgatishning didaktik imkoniyatlari	47
<i>Tursunboyeva Kamola Iloxomjon qizi</i>	
Ekologik ta'lim va tarbiya asosida talabalarda ekoturistik madaniyatni rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari.....	50
<i>Kamolov Baxtiyor Xasanboyevich</i>	
Individual ta'lim trayektoriyasi: maktabgacha yoshdagi bolalarda ekspressiv nutq buzilishlarining o'ziga xos xususiyatlari	54
<i>Fayziyeva Nozima Oybek qizi</i>	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida mantiqiy masalalardan foydalanish samaradorligi	59
<i>Ibragimova Nozima Ulug'bekovna, Pardayeva Hosila Qudratulla qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda tarbiyachining kreativ roli	64
<i>Botirova Lobar Kamolovna</i>	
O'quvchilarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirish.....	69
<i>Kaipova Tazagul, Kaipova Elmira</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini zamonaviy kasb-hunarlariga qiziqtirishda integrativ usullardan foydalanish	73
<i>Ergasheva Nigora Erkinovna</i>	
Proposals for the Development of Education in Teaching Musical-Historical and Theoretical Subjects	76
<i>Sobirova Gulkhayo Aktamjonovna</i>	
Raqamli ta'lim sharoitida talabalarda mediakompetentlikni rivojlantirishning nazariy asoslari.....	81
<i>Rustemov Abseit Trijan o'g'li</i>	
Hamkorlik ko'nikmalarini takomillashtirishga oid tajriba-sinov ishlarini tashkil etish mazmuni	85
<i>Baxramova O'ramol Uralovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining matn ustida ishlash orqali o'quvchilarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishda nazariy asoslanish mohiyati.....	88
<i>Boxodirova Muxlisa Xoljigitovna</i>	
Zoologiya fanini o'qitish jarayonida talabalarining ilmiy-tadqiqot faolligini rivojlantirish mexanizmlari	92
<i>Dushekeeva Nasiba Rustembaevna, Arepbaev Islambek Muratbaevich</i>	
Ingliz tilini o'rganishda zamonaviy texnologiyalarning roli	96
<i>Ergasheva Mehriyona</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarining tasviriy ko'nikmalarini shakllantirishning nazariy asoslari.....	100
<i>Jummayeva Sayyora Shokir qizi</i>	

The Role of Digital Technologies and Virtual Reality in Modern English Teaching Methodologies	104
<i>Seilkhanova Rita Nurniyazovna, Kalbaeva Mexriban Elbrus qizi</i>	
Sog'lom separatsiya orqali yoshlar sog'lig'ini mustahkamlash: tibbiy-psixologik yondashuvning empirik tahlili	109
<i>Mavlyanova Surayo Sultanaliyevna</i>	
Badiiy-tarixiy meros asosida pedagog shaxsini tarbiyalash: nazariya va amaliyot uyg'unligi	112
<i>Qodirova Mavluda Maxodir qizi</i>	
Gamified Programming Platforms: Analysis and Recommendations	116
<i>Ra'nokhon Ne'matjon kizi Rakhimova</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida giperaktiv bolalar bilan ishlashning ilmiy-nazariy asoslari	123
<i>Raimqulova Sojida Abdusaid qizi</i>	
Qandli diabet bilan og'riqan bemorlarga pedagogik yordam ko'rsatish tizimi.....	126
<i>Shermatova Yakut Sabirovna</i>	
O'smirlar o'rtasida kiberbulling	129
<i>Tashbekova Aziza Mirsuxbatovna</i>	
Uzoq muddatli davolanishga muhtoj bolalar uchun tyutorlik yordamini tashkil etish	132
<i>Tolipova Pokiza Xasan qizi, Isamuxamedova Dildora Raxmatilayevna</i>	
Zamonaviy maktablarda xavfsizlik madaniyatining roli.....	135
<i>Turdiyeva Zilola Jalilovna</i>	
Global akademik reyting va raqobat muhitida xalqaro olimpiadalarning o'rni	138
<i>Xalikova Umida Mirovna</i>	
Tarbiyachining bolalarni tasviriy faoliyatga o'rgatish jarayonidagi o'rni	143
<i>Xasanova Shaxnoza To'xtasinovna, Rahimova Umida Abdurasul qizi</i>	
Biologiya darslarida TIMSS topshiriqlarini integratsiyalash.....	148
<i>Zayniyev Suxrobjon Islombek o'g'li, Komiljonova Muslima Shuxrat qizi</i>	
О трансверсальных компетенции воспитателя дошкольного образования.....	153
<i>Садыкова Шоиста Акбаровна, Назарматова Дилшода Умаралиевна</i>	
Talaba-yoshlarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlashning pedagogik-psixologik xususiyatlari	156
<i>Kushakova Gulnora Egamkulovna</i>	
Yosh oilalarda ajralishlarni bartaraf etishning pedagogik mexanizmlarini aksiologik yondashuv asosida takomillashtirish	160
<i>Normurodova Gulnora Ikromovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining innovatsion faoliyatini rivojlantirish mexanizmlari	164
<i>Mamadaliyeva Dildora Alisher qizi</i>	
Psixologik zo'ravonlikning o'smirlarda destruktiv xulq shakllanishiga ta'siri	168
<i>Jurakulova Dildora Ziyadullayevna</i>	
Maktab maslahatchilarining boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari	172
<i>Kazakova Saxiba Abdurayimovna</i>	
Kichik maktab yoshi o'quvchilarida ongli intizomni tarbiyalashning samarali usullari.....	178
<i>Ziyayev Adxamjon</i>	
Lingvokulturologiyada konsept tushunchasining nazariy talqini	182
<i>Jo'rayeva Nozima Nozim qizi</i>	
Sport takomillashuvi bosqichida voleybolchilarning sakrash qobiliyatini rivojlantirish texnologiyasi	185
<i>Shaimardanov Sherbek Abdurashid o'g'li</i>	
Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarda nutq rivojlanishining pedagogik-psixologik xususiyatlari	189
<i>Teshaboyeva Feruza Raximovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasiga oilaning katta avlodi va ularning ta'siri.....	192
<i>Ashirova Sojida Baxromovna</i>	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy-metodik tayyorgarligini differensial yondashuv asosida o'qitishning tarixiy pedagogik ildizlari	196
<i>Bekmuratova Shoxida Ne'matjonovna</i>	

Talabalarda yozuv kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	200
<i>Jabborova Salomat Abdijalilovna</i>	
Integrativ o'qitish asosida bo'lajak logopedlarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish mazmuni.....	204
<i>Maxmudova Madinaxon Sobirxonovna</i>	
6-7 yoshli bolalarda mehnatsevarlik xislatlarini shakllantirishda xalq og'zaki ijodidan foydalanish	208
<i>Kasimova Dilrabo Baxadirovna, Omonxonova Muzayamxon Sarvar qizi</i>	
Bo'lajak surdopedagoglarni koxlear implantli bolalar bilan ishlashga tayyorlashda amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish texnologiyasi	213
<i>Raximova Xurshidaxon Sadikovna</i>	
Yevropa muhandislik ta'limi tajribasi asosida texnika yo'nalishlari talabalarida texnik kompetentlikni rivojlantirishning pedagogik mexanizmlari	217
<i>Xalikova Nargiza Abduvaliyevna</i>	
Tilning obrazli kuchi: perifrazalar turlari va xususiyatlari	221
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna</i>	
Inklyuziv ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan ishlashning pedagogik va psixologik xususiyatlari.....	224
<i>Zayirkulova Nozima Ilyas qizi</i>	
Mentorlik faoliyatida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish	229
<i>Zikriyayev Zokir Mamirovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil fikrlashni rivojlantirish.....	232
<i>Xadicha Muxammadiyeva Karomatovna, Sunnatullayeva Amina</i>	
Professional kompetentlik va uning shaxs psixologik xususiyatlari bilan o'zaro bog'liqligi	235
<i>Artikova Nodira Shavkat qizi</i>	
Talaba qizlarni jismoniy faolligini rivojlantirish tasnifi va ularni orgatish metodikasi.....	240
<i>Otasheva Oysanamxon Hamidulla qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda shaxslararo munosabatlar o'rtasidagi bog'liqlik	245
<i>Bekchanova Kuvanch Roximovna</i>	
Voleybolchilarni tayyorlashda differensial vositalaridan foydalanishning zarurligini, ularning o'yin amplusini hisobga olgan holda aniqlash usullari	249
<i>Kambarov Kozimjon Ibragimovich</i>	
2-toifa diabet bilan bog'liq stressga qarshi kurashish strategiyalari va psixologik holatlar	254
<i>Sadikova Umida Botirovna</i>	
Boshlang'ich ta'limda vizual va multimediyaviy texnologiyalarning pedagogik-psixologik ahamiyati	258
<i>Raximova Faridabonu Alisher qizi</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida VARK modeli asosida multimodal o'qitishni tashkil etish (OAK talablariga mos maqola).....	261
<i>Raximova Mushtariy Alisher qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida veb-texnologiyalar asosidagi platformalarning dasturiy ta'minotini ishlab chiqish va optimallashtirish	264
<i>Zoxidov Jahongir Botirxonovich</i>	
Eshitishida nuqsoni bo'lgan koxlear implantli bolalar og'zaki nutqini umumta'lim jarayonida ona tili darslarida rivojlantirish metodikasi.....	272
<i>Isoqjonova Dilfuzaxon Muxtorjon qizi</i>	
Bo'lajak surdopedagoglarni mustaqil ta'lim jarayonida kasbiy malakani shakllantirishning samarali metodlari	276
<i>Teshabayeva Oygul Fazliddinovna</i>	
Yetuklik yoshidagi ayollarda hayotdan qoniqish darajasiga o'ziga ishonch va o'z-o'zini qadrlashning ta'siri	280
<i>M. R. Sultonova</i>	
Shifoxonalarda tashkil etilgan maktablarda bemor o'quvchilar bilan faoliyat olib boruvchi pedagoglarga qo'yiladigan talablar	284
<i>Umarova Saboxon Minavvarovna, Abdusattorova Gulxumor</i>	

Chet til ta'limida mustaqil ishni tashkil etish masalalariga doir	287
Erkayev Elmira Temirovich	
10–11 yoshli futbolchilarda tezkorlik sifatini rivojlantirish metodikasi.....	294
Ishmuratov Hasanboy Karimjonovich	
Jismoniy tarbiya darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining samaradorligini oshirish usullari	298
Yaqubov Arslon Maxmudovich	
Mahmudxo'ja Behbudiy faoliyati va uning o'rganilishi	301
Dinora Eshboyeva Alisher qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarda axloqiy kompetensiyalarni kasbiy faoliyatida qo'llay olish. Axloqning kelib chiqishi va asoslanish masalasini nazariy tahlil qilish	306
Shaxayev Baurjan Seytgaliyevich	
Maktabgacha ta'limda STEAM ta'lim texnologiyalarini qo'llashda raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish	310
Ahmedova Zuhraxon Mamurovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarda elementar matematik tasavvurlarni shakllantirishning dolzarbligi va zaruriyati	314
Mirzabayeva Zebo Umarovna	
Elektrolitlarda elektr toki mavzusini o'qitishda noto'g'ri tasavvurlar va ularni bartaraf etish metodikasi	317
Xoliqov Qurbonboy To'ychiyevich	
Mediata'lim asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining milliy tarbiya faoliyatini takomillashtirish .	323
Ibodullaeva Dildora Shukrulla qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limga jalb etilgan imkoniyati cheklangan bolalar bilan ishlashda montessori metodikasining uyg'unligi	327
Ismatova Shodiya Ne'matilla qizi, Xaydarova Shaxlo Narzullayevna	
XIV asr oxiri va XV asr boshlari turkiy tillar taraqqiyotini o'rganishda "Kitob ul-Bulg'at" asarining lingvistik tadqiqi	332
Tursunaliyeva Muslimabonu Abduvosit qizi	
Informatika ta'limida interfaol o'quv majmualari asosida o'yinli texnologiyalarni qo'llash orqali o'quvchilarning bilim va kompetensiyalarini rivojlantirish.....	336
Nabiyev Feruz Abdumannonovich	
STEAM loyihalari asosida maktab o'quvchilarida tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish.....	341
Choriyor Maxmatraimov Eshmamatovich	
Psixolog talabalarda tolerantlik va madaniyatlararo kompetensiyalarni shakllantirish	345
Akbaraliyeva Asilaxon Tojiddinovna	
Raqamli ta'lim muhitining pedagogik salohiyati asosida o'quvchilarning kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish (texnologiya fanini o'qitish misolida).....	348
Kulboyeva Dilnoza Abdug'ofurovna	
O'zbek tili – faxrim, g'ururim	351
H. Shukurova, M.Jumanazarova	
Zamonaviy dars – pedagogik ijodkorlikning asosiy maydoni.....	355
M. Kuzibayeva	
Talabalarni ta'lim jarayonida sun'iy intellekt elementlaridan foydalanishga tayyorlash metodikasini takomillashtirish.....	358
Mastonov Jahongir Mamatqul o'g'li	
Raqamli maktabda yashil o'quv dasturi: kengaytirilgan va virtual reallik texnologiyalari bilan integratsiyaning pedagogik modeli.....	362
Maxmudov AbdIQodir Yusupovich	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida kasbiy faoliyat jarayonida pedagogik empatiyani shakllantirish pedagogik muammo sifatida.....	367
Orinbaeva Jarqinay Djuginis qizi	
Gamified Programming Platforms: Analysis and Recommendations	371
Ra'nokhon Ne'matjon kizi Rakhimova	

Bo'lajak o'qituvchilarning raqamli kompetentligini rivojlantirishda nazariya va amaliyot integratsiyasi muammolari	377
<i>Sh. A. Xujakulov, T. B. Kadirov</i>	
Uzoq muddat davolanayotgan bolalarning matematik savodxonligini oshirishda fanlararo bog'lanishning roli.....	383
<i>Tursunova Dildora Ziyadullayevna, Ochilov Orazbek Qosim o'g'li</i>	
Sayyid Burhoniddin Muhaqqiq Termiziyning "Maorif" asarida bilish etikasi va ma'naviy-axloqiy tarbiya	387
<i>Tursunova Nilufar Samiyevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining og'zaki nutqini rivojlantirishning psixologik xususiyatlari	393
<i>Tursunova Saida Isakovna</i>	
Yosh avlodni tarbiyalashda hamkorlik tarbiya texnologiyasining o'rni	396
<i>Pirliyeva Gulmira Botir qizi</i>	
Integrativ raqamli-didaktik yondashuv asosida interfaol o'quv majmuallardan foydalanish muammolari va rivojlanish istiqbollari.....	400
<i>Nabiyev Feruz Abdumannonovich, Mamanazarov Baxrom Jumonovich</i>	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarni tasviriy faoliyatda bilish jarayonlarini rivojlantirish	405
<i>Sadirova Kamola Giyozovna</i>	
Kurash sport turining yoshlar jismoniy va ma'naviy rivojlanishidagi ahamiyati.....	409
<i>O'razboyeva Adiba Abdug'ani qizi</i>	
Bo'lajak oilaviy shifokorlarning kasbiy motivatsion rivojlanishini ta'minlashning pedagogik yondashuvlari.	413
<i>Xalmuxamedov Bobir Taxirovich</i>	
О развитии учебно-познавательной деятельности студентов	418
<i>М. Халикова</i>	
Психологические механизмы искажения истины в процессе социализации: нормативно-когнитивная модель и смешанное эмпирическое исследование	421
<i>С. Ю. Нишанов</i>	
Методы повышения речевой активности студентов в процессе обучения иностранному языку.....	425
<i>Утешова Зернегул Хурметуллаевна</i>	
Prenatal va erta chaqaloqlik rivojlanishi va rivojlanishning biologik asoslari	429
<i>N. Mirbabayeva</i>	
O'smir shaxsining rivojlanishi	433
<i>Matyakubova Shohista Odamboy qizi</i>	
O'zbekistonning ma'naviy va madaniy hayotida jadidlarning tutgan o'rni	435
<i>N. M. Qodirova</i>	
Development of Physical Qualities Through the Use of Special Physical Exercises With Student Participation.....	439
<i>Rikhsiev Dilshod Shavkatovich</i>	
Tabiiy fan darslarida STEAM ta'lim texnologiyasidan foydalanishning ahamiyati	442
<i>Umaraliyeva Baxtilaxon Raxmonali qizi</i>	
Special Physical Exercises in Coxarthrosis During the Preoperative and Postoperative Periods of Rehabilitation.....	446
<i>Valiev Farrukh Nigmatjonovich</i>	
Роль цифровых технологий и дидактических принципов в учебных практик.....	449
<i>Байметов М. М.</i>	
Uzoq muddat davolanishga muhtoj bo'lgan o'quvchilarning ijtimoiy moslashuvchanlik ko'nikmalarini shakllantirish – didaktik zaruriyat sifatida	453
<i>Xoliqulova Dilnoza Sheraliyevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida amaliy metodlar asosida kollaborativ va kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirish	457
<i>Farsaxonova Mastura Jalol qizi</i>	
Maktabgacha ta'limni rivojlantirishning yangi tamoyillari	464
<i>O'tayev Akram Yo'ldoshevich</i>	

Chet tilda tinglab tushunishdagi muammolar va ularni bartaraf etish usullari	467
<i>Jumayeva Gulxan Amrullayevna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning verbal-kasbiy kompetensiyalarini takomillashtirishning ijtimoiy ahamiyati	471
<i>Nematova Gulsanam Abdullayevna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida "Tibbiy biologiya. Umumiy genetika" fanini o'qitishning psixologik jihatlarining amaliy ahamiyati.....	476
<i>Sharipova Farida Salimjanovna</i>	
Fransuz tili ta'limida madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik tizimi	483
<i>Muzaffarova Nodira Mardonovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida takomillashtirilgan sifat menejmentini amaliyotga tatbiq etish bo'yicha tajriba-sinov ishlari.....	488
<i>Mirzayeva Shaxida Abdinabiyevna, Mamanazarova Nargiza Komildjanovna</i>	
Maktab ta'lim jarayonida interaktiv simulyatoralarni VISC-5E pedagogik modeli asosida integratsiya samaradorligini tahlil qilish (Ixtisoslashtirilgan maktablar misolida).....	492
<i>Qo'chqorov Shaxzod Begali o'g'li, Turabjanov Sadritdin Maxamatdinovich</i>	
Rinolaliyada tovushlar talaffuzining rivojlanish xususiyatlari	500
<i>Baltabayeva Durdona Erkin qizi</i>	
Intellectual mulk egalari muvaffaqiyatga erishishning psixologik omillari	504
<i>Shamshetov Jiyenbay Karamaddinovich</i>	
O'zbek xalq ertaklarida bola shaxsi ijtimoiy shakllanishiga doir pedagogik qarashlarning ifodalanishi.....	507
<i>Askarova Zuhra Shavkat qizi</i>	
Turkiy yozma yodgorliklarda soletsizm fenomeni: genezisi va funksional xususiyatlari	511
<i>D. A. Raxmatova</i>	
Bo'lajak pedagoglarni bolalar ijtimoiylashuvini boshqarishga tayyorlash metodikasi	517
<i>Toxtasunova Gulbaxor Abdurazzakovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "Raqamli direktor" axborot-boshqaruv tizimini joriy etish va undan foydalanish mexanizmlari	521
<i>Berdalievna Gulasal Abdukunduzovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda refleksiv kompetensiyalarni rivojlantirishda o'yinning ahamiyati.....	526
<i>Xomidova Dilorom Abduraxmonovna, Xoshimova Zuxra Sulton qizi</i>	
Current Problems of Teaching Instrumental Performance in the Field of Music Pedagogy	531
<i>Mirsadullaev Mirlaziz Mirmuslimovich</i>	
Methods of Forming the Readiness of Students With Disabilities for Lessons Using an Individual Approach.....	535
<i>Kuzieva Gulnoza Makhamadaliyevna</i>	
Pedagogical Factors in Enhancing Performance Skills in a Choral Ensemble	540
<i>Akhmedov Bakhodirkhon Sayfiddinovich</i>	
Yassaviy hikmatlarini adabiy sharhlash usuli orqali o'qitish.....	545
<i>Kenjayeva Rayhona Muzaffar qizi</i>	
Yosh suzuvchilarning jismoniy tayyorgarligini takomillashtirish usullari: kinematik zanjir va integrativ yondashuv	550
<i>Yuldashova Madina Murodjon qizi</i>	
10–13 yosh suzuvchilarning tezkorlik jismoniy sifatlarini rivojlantirish usullari: sezgir davr va sportga xos yondashuv	556
<i>Ortiqova Ma'muraxon G'ulom qizi</i>	
Yosh taekvondochilarda qat'iy tartiblashtirilgan mashqlar (pumse)da tezkorlik jismoniy sifatlarini rivojlantirish usullari	563
<i>Vahobov Asadbek Akramjon o'g'li</i>	
O'zbek jang san'ati bilan shug'ullanuvchi sportchilarning tezkorlik jismoniy sifatlarini rivojlantirishda integrativ-milliy yondashuv usuli.....	570
<i>Jo'raboyeva Odinoxon Umid qizi</i>	
Maktab o'quvchilarini stol tennisi sport turiga qiziqtirish va ularning umumiy jismoniy tayyorgarligini oshirish metodikasi	576
<i>Azimova Dilnoza Raximjon qizi</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Tibbiy madaniyatning psixologik xususiyatlari 579 <i>Asraxonova E'tibor Abduvahob qizi</i>
	Shaxsda agressiv xulq-atvorni shakllanishi borasida xorij psixologlarining yondashuvlari 582 <i>Xojiakbarova Dildora Abdug'afforovna</i>
	Maktabgacha katta yoshdagi bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda milliy qadriyatlardan foydalanish texnologiyalari..... 586 <i>Sodiqova Shoista Akbarovna, Lutfullayeva Iroda Abduvahob qizi</i>
	Til ta'limining hozirgi holati..... 590 <i>Kushkarbekova Marjan Usenovna</i>
	Talabalarning ijodiy rivojlanishida kretivlikning asosiy yo'nalishlari 593 <i>Alimova Gulchehra Qobilovna</i>
	Xorijiy tillarni o'rganishda yozma nutqning ahamiyati 596 <i>Safarova M. A.</i>
	Qoraqalpoq sinflarda o'zbek tili fanini o'qitishning lingvodidaktik asoslari..... 600 <i>Venera Allashova Tanirberdievna</i>
	Интеграция искусственного интеллекта в образование: польза или вред..... 602 <i>Karimbayev Atabek Merdanovich</i>
	Tibbiy kimyo darslarida talabalarning klinik tafakkurini rivojlantirish usullari 606 <i>Xolmurodova D. K., Safarova N. S.</i>
	Intellektual avlod – sog'lom jamiyat poydevori: tibbiyot talabalarining o'quv jarayonida kommunikativ kompetentligiga ta'sir etuvchi psixologik omillar 610 <i>Tursunbekova Nozima</i>
	Sportning voleybol turi bo'yicha talabalar o'rtasida musobaqalar tashkil etish va o'tkazishda raqamli texnologiyalardan foydalanish 613 <i>Roziqov Normurod Elmonovich</i>
	Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining axborot kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari 618 <i>Xalilayev Batirjon Taxirovich</i>
	Inklyuziv ta'lim sharoitida alohida yordamga muhtoj bolalar integratsiyasi va korreksiyasi..... 622 <i>Olimova Nodirabegim Ibroximjon qizi, Sulaymonova Shahnoza Alisher qizi</i>
	Sportning gandbol turi bo'yicha talabalar o'rtasida musobaqalar tashkil etish va o'tkazish texnologiyalarini takomillashtirish 626 <i>Berdiyev Jamshid Baxriddinovich</i>
	18–21 yoshdagi talaba futbolchilarning musobaqa faoliyati jarayonida hujum harakatlarining miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari 631 <i>Djemilov Temur Rasimovich</i>
	Boshlang'ich sinf o'quvchilarining jismoniy tarbiya darslarida harakatli o'yin vositalari orqali sog'lomlashtiruvchi mashg'ulotlar samaradorligining ahamiyati..... 636 <i>Eshpo'latova Dilnoza Mamaniyoz qizi</i>
	Ota-ona bilan munosabatlarning maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishiga ta'siri..... 641 <i>Izaitullayeva Lazokat Eshimboyevna</i>
	Yosh futbolchilarning jismoniy tayyorligini oshirishda kompleks mashg'ulot tizimining samaradorligi..... 646 <i>Zaripova Farida Abdullayevna, Kamoliddinov Sharif Kamoliddin o'g'li</i>
	Boshlang'ich tayyorgarlik bosqichida sport gimnastikasi mashg'ulotlarini rejalashtirishning ilmiy-uslubiy asoslari..... 650 <i>Mirzayev Dilshod Xamidovich</i>
	Mahalla – “jonli muzey”: 6–7 yoshli bolalarda milliy g'ururni lokal identifikatsiya orqali kuzatish modeli..... 654 <i>Omondavlatova Diyora Otabekovna</i>
	Yengil dizatriyali bolalarda nutqning bo'g'in tuzilishi va uning shakllanish xususiyatlari..... 658 <i>Pardayeva Muxlisa Furqat qizi</i>
	Ochilmagan bo'z qalblar hazor... 662 <i>Eshpulatova Saodat Maxmatovna</i>

Speaking Fluency Development Based on CEFR Linguistic.....	665
<i>Abdullayeva Charos Farkhodovna</i>	
Integrating Visual-Based Activities in English Lessons for Primary School Pupils.....	670
<i>Ataullayev Fazliddin</i>	
Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning boshlang'ich ta'lim sifat va samaradorligiga ta'siri	674
<i>Bovanova Umida Abduvahobovna, Ashurova Dildora Baxtiyor qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv faoliyatini rivojlantirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining roli	679
<i>Bovanova Umida Abduvahobovna, Radjabova Gulchexra Xalbayevna</i>	
Lotin tilini o'qitishda metodlarning qo'llanilishi va uning ahamiyati	683
<i>Eshmurodova Shirin Oybekovna</i>	
Nutqiy kompetensiyaning integratsion o'qitishda yangi metodlari va usullari.....	686
<i>Fayzullayev Sarvar Ibrohim o'g'li</i>	
Talabalarda affilativ motivatsiyani rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari va komponentlari	689
<i>Omonova Nilufar Omon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ta'lim samaradorligini oshirishda gamifikatsiya elementlaridan foydalanishning o'rni	694
<i>Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Qodirova Sarvinoz Bahodir qizi</i>	
Tikuv texnologiyalari asosida o'quvchilarning amaliy topshiriqlar bajarish ko'nikmalarini rivojlantirish	698
<i>Qulmamatova Xurshida Abduxamidovna</i>	
Bo'lajak muhandislarning xorijiy til bilish ko'nikmalarini rivojlantirishda individual va differensial yondashuvlar uyg'unligi.....	702
<i>Qurbonova Nafisa Saidjonovna</i>	
Tarbiya panin oqituv arqali oqivshlardiin kreativ qabiletin rawajlandiruv.....	706
<i>Reymova Gulaim</i>	
Mirishkor toponimlarining leksik-semantik xususiyatlari	710
<i>Ro'ziyeva Hilola Fayzulla qizi</i>	
Taekvondochilarning jismoniy tayyorgarligini oshirish metodikasi.....	714
<i>Saydaxmadov A'zamxon Valixonovich, Qosimova Nargizaxon Rustamxon qizi</i>	
The Role of Music in Human Spiritual Development and Educational Significance.....	717
<i>Shokirkhonov Bakhtiyorxon Botirkhonovich</i>	
Boshlang'ich ta'limda tabiatga ongli munosabatni shakllantirishning nazariy metodologik asoslari.....	722
<i>Sayfetdinova Dildora Ikramitdinovna</i>	
Gematologik-onkologik kasalliklarga chalingan o'quvchilar uchun hospital maktablarida ta'lim jarayonini tashkil etish	726
<i>Isamuxamedova Dildora Raxmatillayevna, Qayumova Sabrina To'liqin qizi</i>	
Neologizmlar – badiiy matnda uslubiy vosita sifatida	730
<i>Ibragimova Shoira Normuminovna</i>	
Optimisation of Technical and Physical Potential in the Implementation of the Rotational Method of Pushing the Core.....	733
<i>Tajimbetov Anvar Tengelbayevich</i>	
Magistrlarning ijodiy salohiyatini rivojlantirish – kasbiy faoliyatda o'z-o'zini shakllantirish omili sifatida.....	736
<i>Turmatov Jaloliddin Raxmatullayevich</i>	
Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak o'qituvchilarda informatsion-analitik kompetentlikni rivojlantirish modeli.....	743
<i>Usmonova Kamola Erkinovna</i>	
Bo'lajak chet tili o'qituvchilarining ijtimoiy lingvistik kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmlari.....	749
<i>X. A. Suyunova</i>	
Tinglab tushunish kompetensiyasini rivojlantirishda autentik materiallarning o'rni.....	752
<i>Xudoyberdiyeva Zumrat Xudayberdiyevna</i>	
Motivatsiya – inson faoliyatini harakatga keltiruvchi psixologik omil sifatida	756
<i>Yo'ldoshev Javlon Ablanazar o'g'li</i>	

Цифровые технологии и искусственный интеллект в обучении иностранным языкам: теоретико-методологический анализ	760
Абидова М. И., Абидова Д. М.	
Сюжетно-ролевая игра как способ психоэмоционального развития детей дошкольного возраста, находящихся на длительном лечении.....	764
Амитова Майисия Рахмателлаевна	
Эффективные приемы презентации лексики на уроках иностранного языка	767
Гилязиева Насиба Михайловна	
Речевые действия в методике формирования коммуникативной компетенции при обучении РКИ...	770
Ислямова Сония Юнусовна	
Трансформация ценностей, связанных с физической активностью, у представителей разных поколений: результаты современных исследований.....	779
У. Ш. Салимов	

YASSAVIY HIKMATLARINI ADABIY SHARHLASH USULI ORQALI O'QITISH

Kenjayeva Rayhona Muzaffar qizi

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti
universiteti

O'zbek tili va adabiyoti ta'limi kafedrasida 1-kurs tayanch doktoranti

ORCID ID: 0009-0000-8398-1032

Annotatsiya: Maqolada Ahmad Yassaviy qalamiga mansub hikmatlarning mazmun-mohiyati ilmiy jihatdan tahlil qilinib, ularni tushunishda yuzaga keladigan asosiy muammolar yoritilgan. Hikmatlarni to'g'ri anglash jarayonida o'quvchi faqat lug'atlarga emas, balki sharh va izohlarga ham ehtiyoj sezishi asoslab berilgan. Mumtoz asarlarni o'qitishda adabiy sharhlash usulining nazariy va amaliy ahamiyati ochib berilgan. Shuningdek, Alisher Navoiy va Ahmad Yassaviy kabi mumtoz adabiyot namoyondalarining ayrim asarlarini qiyosiy tahlil qilish orqali umumiy mazmuniy va g'oyaviy sharhlar berish imkoniyati tadqiq etilgan. Adabiy sharh usulidan foydalangan holda dars jarayonini samarali tashkil etish uchun topshiriqlar ishlab chiqilgan hamda sharhlarni tushunarli va ta'sirchan yetkazish maqsadida interaktiv metodlardan foydalanish yo'llari ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: hikmat, Ahmad Yassaviy, Alisher Navoiy, hadis, Qur'on, sharh, izoh, qiyos, qol va hol ilmi, tasavvuf.

Abstract: The article provides a scholarly analysis of the content and essence of the wisdom poems (hikmats) authored by Ahmad Yasawi and examines the main challenges encountered in their interpretation. It is substantiated that understanding these texts requires not only the use of dictionaries but also detailed commentaries and explanations. The theoretical and practical significance of the literary commentary method in teaching and comprehending classical literary works is highlighted. Furthermore, the study explores the possibility of offering general interpretative insights through a comparative analysis of selected works by prominent representatives of classical literature, such as Alisher Navoi and Ahmad Yasawi. In addition, instructional tasks based on the literary commentary method were developed to organize the teaching process effectively, and various interactive methods were employed to present commentaries in a clear and accessible manner.

Key words: wisdom, Ahmad Yasawi, Alisher Navoi, hadith, Quran, commentary, explanation, comparison, science of qol and hol, Sufism.

Аннотация: В статье проводится научный анализ содержательно-смысловой сущности хикматов, принадлежащих перу Ахмада Яссави, а также рассматриваются основные трудности, возникающие при их интерпретации. Обосновано, что для глубокого понимания хикматов читателю необходимы не только словари, но и развернутые комментарии и пояснения. Раскрывается теоретическая и практическая значимость метода литературного комментария в обучении и осмыслении произведений классической литературы. Кроме того, посредством сравнительного анализа отдельных произведений таких представителей классической литературы, как Алишер Навои и Ахмад Яссави, исследуется возможность формирования обобщённых интерпретационных выводов. Также разработаны учебные задания для организации занятий на основе метода литературного комментария и показаны пути использования интерактивных методов для наглядного и доступного представления комментариев.

Ключевые слова: хикмат, Ахмад Яссави, Алишер Навои, хадис, Коран, комментарий, пояснение, сопоставление, наука қол и ҳол, суфизм.

KIRISH

Xalqning butun qadriyatlarini, an'analari va o'tmish hayoti, turmush tarzi hamda madaniyati singari jihatlarni to'la qamrab olgan mumtoz asarlarni o'qitish masalasi nafaqat O'zbekiston ta'limida, balki jahon davlatlari ta'limida ham dolzarb va muammoli masala hisoblanadi. Uni qanday qilib tushunarli va samarali usulda o'qitish masalasi barcha pedagoglar e'tiborida bo'lib kelgan va bugungi kunga qadar bu borada salmoqli ilmiy hamda amaliy-nazariy ishlar amalga oshirilgan. Mumtoz asarlarni sharhlab o'qitish masalasiga deyarli har bir metodist olim to'xtalib o'tgan.

Sharhlab o'qitish usuli qadim zamonlardan qo'llanib kelinganini Arastuning "Poetika" asariga Abu Nasr Farobiy va Ibn Sino singari ajdodlarimiz tomonidan sharhlar yozilganidan ham anglash mumkin. Shu bilan birga, eng qadimgi diniy manbalar, jumladan Qur'oni Karim va Hadisi shariflarga ham olimlar tomonidan sharhlar yozilgan. Bundan ko'zlangan asosiy maqsad odamlarning ushbu asarlarni yanada chuqurroq va to'g'riroq tushuna olishlariga imkoniyat yaratish bo'lgan.

Sharh (arabcha – izohlash, tushuntirish) – kitob sharhi, ya'ni kitob matniga beriladigan izoh, unga ilmiy tushuntirish va ma'lumot beruvchi qismidir. Sharh asarlarda, tarjima va hujjatli nashrlarda matnning mazmun-mohiyatini ochib berishda qo'llanadi. U muallif, noshir, mutaxassis yoki tarjimon tomonidan tayyorlanib, muayyan asar yoki matnning tarixi, uning boshqa voqea-hodisalar, fanlar, shaxslar, zamon va makon bilan bog'liqligi haqidagi ma'lumotlarni o'z ichiga oladi. Sharhda muallif ishora qilgan ayrim voqea va faktlar, u yoki bu sabab bilan oshkora bayon etilmagan yoki bevosita yozilishi lozim topilmagan jihatlar talqin qilinadi, shuningdek, ayrim so'zlar, so'z birikmalari va iboralarning mazmuni izohlanadi. Sharh qisqa va foydalanishga qulay bo'lib, odatda matndan keyin alohida maqola yoki ma'lumot tarzida joylashtiriladi. Mumtoz asarlarga sharh alohida kitob shaklida ham berilishi mumkin [Sharh izohi: <https://uz.wikipedia.org/wiki/.sharh>].

Metodist olim Ulug'bek Dolimov o'zining "Milliy uyg'onish pedagogikasi" kitobida sharhlab beruvchilarni shorihlar deb atagan [Abdullayeva, 2024:143]. Shorihlik har bir pedagogdan talab etiladigan muhim malaka hisoblanadi. Ahmad Yassaviy hikmatlarining tili murakkab bo'lmasa-da, hikmatlar tarkibida o'quvchi uchun tushunarsiz bo'lishi mumkin bo'lgan ma'nolar hamda Yassaviyning o'ziga xos yondashuv uslubi mavjudligi sababli o'quvchilar albatta sharhga ehtiyoj sezadilar.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mumtoz adabiyotni, xususan Ahmad Yassaviy hikmatlarini o'qitishda sharhlash usulining ahamiyati adabiy ta'lim nazariyasida muhim o'rin tutadi. M. Abdullayevaning "Adabiy ta'limda innovatsion yondashuv" nomli tadqiqotida mumtoz matnlarni tushuntirishda sharh va izohlarning didaktik vazifasi asoslab berilgan bo'lib, pedagogning shorihlik malakasi ta'lim samaradorligini oshiruvchi muhim omil sifatida talqin etiladi. Shuningdek, M. Tursunovanning madrasalar ta'limiga bag'ishlangan tadqiqotlarida mumtoz asarlarni o'qitishda ilmi maoniy va ilmi g'ariba kabi sharqona metodlarning samaradorligi ilmiy jihatdan yoritilgan.

Ahmad Yassaviy hikmatlarining tasavvufiy mazmunini anglashda N. Komilovning "So'fiy psixologiyasi yoxud hol" asari muhim nazariy manba hisoblanadi. Unda tasavvufiy tushunchalar, xususan hol va maqom masalalari psixologik va falsafiy jihatdan tahlil qilinadi. E. Qurbonovanning Yassaviy va Navoiy ijodiga bag'ishlangan ilmiy ishlari esa faqr, fano, imon, tariqat kabi tushunchalarning mumtoz adabiyotdagi talqinini ochib berib, ularni qiyosiy sharhlash imkoniyatini kengaytiradi. Bu esa hikmatlarni adabiy sharhlash asosida o'qitishda muhim nazariy tayanch vazifasini bajaradi.

Mumtoz matnlarning leksik va ramziy qatlamini ochishda "Alisher Navoiy asarlari tilining izohli lug'ati" alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu lug'at orqali hikmatlarda uchraydigan qadimiy va tasavvufiy birliklarning ma'nosini aniqlash imkoniyati yaratiladi. Alisher Navoiyning "Hayrat ul-abror" dostoni va unga oid tadqiqotlar Yassaviy hikmatlari bilan qiyosiy tahlil olib borishga imkon berib, adabiy sharhlash usulining nazariy va amaliy jihatdan samarali ekanini ko'rsatadi. Shuningdek, sharh tushunchasining umumiy ilmiy tavsifi mavjud manbalarda izohlangan bo'lib, bu usulning mumtoz adabiyotni o'qitishdagi metodik ahamiyatini belgilaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda Ahmad Yassaviy hikmatlarini adabiy sharhlash usuli orqali o'qitish masalasini yoritish maqsadida sifat jihatdan tahliliy yondashuv asos qilib olindi. Tadqiqot ma'lumotlari asosan mumtoz adabiy manbalar, xususan "Devoni hikmat" matnlari, Alisher Navoiy asarlari hamda ularning izohli lug'atlari va tasavvufga oid ilmiy tadqiqotlar orqali to'plandi. Hikmatlar matni lug'aviy, tarixiy-adabiy va ramziy tahlil asosida o'rganildi. Shuningdek, Yassaviy va Navoiy asarlarida uchraydigan umumiy tushuncha va ramzlar qiyosiy usul yordamida tahlil qilindi. Olingan ma'lumotlar mazmuniy tahlil, taqqoslash va umumlashtirish metodlari orqali qayta ishlanib, adabiy sharhlash usulining ta'lim jarayonidagi samaradorligi aniqlandi. Natijalarni asoslashda pedagogik kuzatuv va nazariy xulosalardan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Madrasalar ta'limida murakkab, xususan mumtoz asarlarni o'rgatish uchun 16 xil usuldan foydalanilgan. Biz Yassaviy hikmatlarini o'qitishda ulardan ilmi g'ariba (kam so'z orqali keng ma'noni ifodalash, aks ettirish) va ilmi maoniy (bayon etish bo'lib, biror narsa yoki hodisaning mohiyati, mazmunini ochib beruvchi ilm) kabi usullardan foydalanamiz [Tursunova, 2017:35].

Moumanni, nafs-u havo, hirsni qo'ysa,
Piri murshid mukammilg'a o'zin solsa.
Adhamlayin ko'ngil mulkin sivo qilsa,
Barcha mushkul ishi ani oson bo'lur.

Hikmatda Ahmad Yassaviy nafsdan kechishda go'yoki Adham singari bo'lib, o'zini fido qilsa, kishining barcha mushkili oson bo'lishini uqtirmoqda. Ushbu hikmatda o'quvchilar uchun bir qancha notanish tushunchalar mavjud: mouman, hirs, murshid, sivo. Qolaversa, hikmat ma'nosini ochib beruvchi Adham ismi ham o'quvchilar uchun notanish bo'lib, tarixiy-adabiy sharhga ehtiyoj tug'diradi.

Lug'at:

Sivo – o'zga, boshqa [Qarang: Alisher Navoiy asarlari tilining izohli lug'ati. 3-tom. 1984-yil:72].

Nafs-u havo – manmanlik, kibr [Alisher Navoiy asarlari tilining izohli lug'ati. 2-tom. 1984-yil:440].

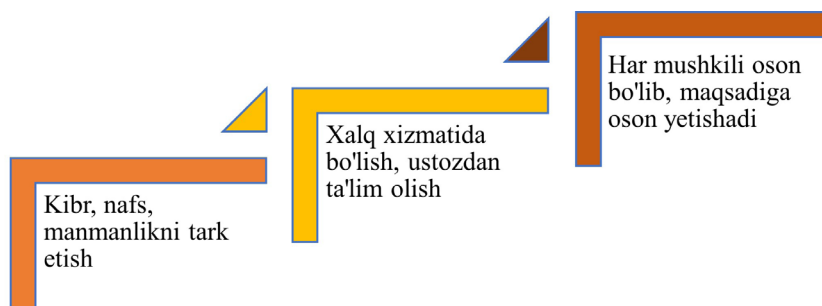
Mouman – borliq.

Pir – ustoz.

Murshid – yo'l boshlovchi, rahbar, pir, eshon, ustoz.

Hirs – nafs.

Sharh: Adham obrazi tasavvufiy obraz bo'lib, yetuk so'fiylardan biri hisoblanadi. U tasavvuf olamida eng mashhur podshoh-darveshlardan biri sifatida tanilgan. Yoshligidan riyozatga va haq ilmiga qiziqqan. Rivoyat qilinishicha, Ibrohim Adham bir kuni o'z saroyida uxlab yotganida tomdan qadam tovushlari eshitiladi. Qarasa, bir kishi uning tomida yurgan bo'ladi. Podshoh undan nima sababdan tomda yurganini so'raganida, u: "Tuyam yo'qoldi, uni qidirapman", deb javob beradi. Podshoh bunga kulib: "Tuya tomda nima qiladi?" deydi. Tuyakash esa: "Sen podshoh bo'lib Haqqa yetaman deb yurganingda, men tuyamni tomdan qidirsam nima bo'libdi?" deb javob qiladi. Ushbu suhbat Adhamga kuchli ta'sir ko'rsatib, u taxtidan va butun hayotidan voz kechadi, Makkaga yo'l oladi hamda umrining oxirigacha Shomda pirlar xizmatida musofirlikda yashaydi. Yuqoridagi hikmatda ham Ibrohim Adhamning fidoiyligi ramziy tarzda ifodalangan. Unda Ibrohim podshohlik martabasi, nafsi, kibri va manmanligidan kechib, Haq yo'lida xalq xizmatiga kirgani va murodiga yetgani haqidagi g'oya ilgari surilgan. Xuddi shunday qarashlarga o'quvchi Navoiy va boshqa mumtoz ijodkorlarning asarlarida ham duch keladi (1-rasm).

1-rasm: Tasavvufiy kamolot bosqichlari va ma'naviy yuksalish yo'li"

Turkiy va zamonaviy adabiyotni ramziy ma'nolarsiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Ayniqsa, adabiy asarlarda raqamlarga ramziy ma'no yuklash barcha davr adabiyotiga xos bo'lgan. Masalan, 3, 7, 18 va 40 raqamlari ko'plab manbalarda ramziy ma'noda qo'llanadi. Bu ramziy ma'nolarning barchasi tasavvufiy adabiyotdan oziqlangan, desak mubolag'a bo'lmaydi. Ahmad Yassaviy hikmatlarida ham raqamlar muhim o'rin egallaydi. Ularning aksariyati ramziy mazmunda bo'lib, keyingi adabiyot namunalari uchun asos bo'lib xizmat qilgan.

Qul Xo'ja Ahmad qirqa kirding, nafsingni qirq,
Munda yig'lab oxiratda bo'lg'il ariq.
Po'sti imon shariatdir, mag'zi – tariq,
Tariq kirgan Haqdin ulush oldi do'stlar.

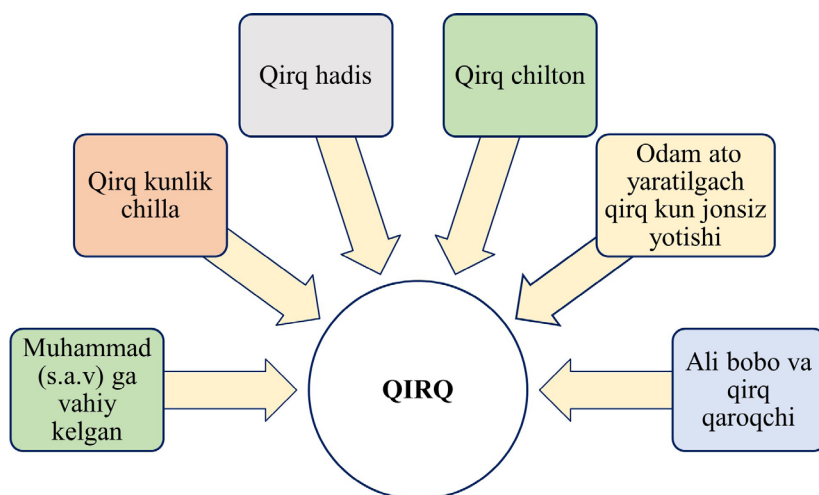
To'rt va qirq raqamlari mumtoz hamda tasavvufiy asarlarda chuqur ramziy ma'no kasb etadi. O'quvchilarning aksariyatiga ma'lumki, kamolotning to'rt bosqichi mavjud: shariat, tariqat, ma'rifat va haqiqat. Tasavvufiy

adabiyotda insonning yaratilishi to'rt unsur – tuproq, suv, havo va olovdan iborat bo'lib, uning kamolotga yetishi ham shu to'rt bosqich orqali amalga oshadi, degan qarash mavjud. Xoja Bektoshi Valiy bu to'rt guruhning birinchisini obidlar (asli – yel, havo), ikkinchisini zohidlar (asli – otash), uchinchisini oriflar (asli – suv) va to'rtinchi toifani muhiblar deb ataydi. Ularning barchasi ahli haqiqat bo'lib, asli tuproqdir [Qurbonova, 2022:138]. Agar ushbu to'rt unsurning birortasi yetishmasa, inson yaratilmaganidek, kamolotning to'rt bosqichini bosib o'tmasdan Yaratuvchiga yetib bo'lmaydi.

Hikmat tarkibidagi 40 soni ham alohida e'tiborga loyiq. Ushbu son ko'plab manbalarda muqaddas hisoblanadi. Qirq yoshning muqaddasligiga bir necha o'rinlarda duch kelinadi. O'qituvchi shu o'rinda quyidagi savollar bilan murojaat qilishi mumkin:

1. Siz 40 soniga qaysi manbalarda yoki o'rinlarda duch kelgansiz?
2. Hikmatda nima sababdan ushbu sondan foydalanilgan?

Olib borilgan muhokamalardan so'ng taqqoslash usulida 40 soni uchraydigan holatlar keltiriladi va xulosada uning mazmuni ochib beriladi. Ushbu muhokama, misollar va fikrlardan so'ng o'qituvchi tomonidan qirq sonining ramziy ma'nolari "Tarmoqlash" usuli orqali izohlanadi. Tasavvuf va boshqa adabiyotlarda qirq soni hamda qirq yosh mukammallik, yetuklik va tugallik ramzi sifatida qo'llanilgan. Al-Basriyning fikricha, diniy adabiyotlarda qirq yosh voyaga yetish yoshi hisoblanadi [Obidov, 2005:56]. Shuningdek, 40 sahih hadis tushunchasi ham mavjud. Qur'onda ham inson 40 yoshga yetganda o'zini anglashi lozimligi ta'kidlanadi (2-rasm).

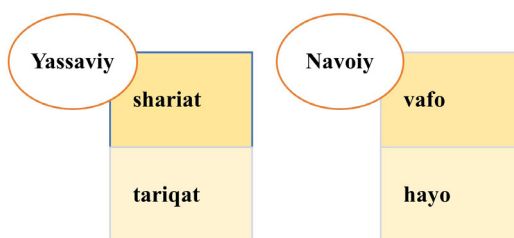

2-rasm: Tasavvuf va diniy manbalarda qirq sonining ramziy ma'nolari

Ahmad Yassaviy hikmatida ham 40 soni aynan voyaga yetish yoshi ma'nosida qo'llangan. Shu o'rinda "Aqliy hujum" metodidan foydalanib, o'quvchilarning diqqatini jamlash mumkin:

1. Voyaga yetish yoshi aslida nechchi yosh?
2. Nima uchun 40 yosh voyaga yetish yoshi deb qaraladi?

Adib imonning belgisi haqida ham o'z qarashlarini bayon etadi. Ushbu munosabatni Navoiyning qarashlari bilan taqqoslab berish o'quvchi tafakkurini boyitadi. "Mahbub ul-qulub" asarida: "Vafosizda hayo yo'q, hayo-sizda vafo yo'q. Har kimda bu ikki yo'q – imon yo'q", deya imon belgisi izohlanadi(3-rasm).

3-rasm: Ahmad Yassaviy va Alisher Navoiy qarashlarida ma'naviy-axloqiy tushunchalar qiyosi

Shuningdek, "Hayrat ul-abror" dostonida birinchi maqolat to'liq "Imon" sharhiga bag'ishlangan. O'qituvchi shu o'rinda mazkur fikrlarni keltirib, taqqoslash asosida tushuntirishi mumkin. Navoiy nazdida imonli kishida uchta sifat bo'lishi kerak: sabr, shukr va hayo [Abdullayeva, 2024:592].

Bas uni inson atag'il beriyo,
Kim ishidur sabr ila shukru hayo [Alisher Navoiy, 2013:86].

Xulosa tarzida aytganda, Alloh yo'liga va tariqatga kirish uchun kishi qalbida avvalo iymon bo'lishi, ushbu yo'ldagi qiyinchiliklarga esa sabr, shukr va hayo bilan bardosh berishi lozim.

Mazkur hikmatni badiiy jihatdan ham tahlil qilish mumkin. Asarda Yassaviy o'xshatish san'atidan unumli foydalangan. U imonni danakka qiyoslaydi: qobiq – shariat, mag'iz – tariqat. Danak, mag'iz va qobiq obrazlari Navoiy ijodida ham uchraydi. Bu orqali qiyosiy tahlil amalga oshiriladi(4-rasm).

4-rasm: Ahmad Yassaviy va Alisher Navoiy ijodida qobiq va mag'iz ramzining qiyosiy talqini

O'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirish maqsadida "G'oya top" metodi asosida quyidagi savollar beriladi:

1. Siz danakning po'sti va mag'zini nimaga qiyoslagan bo'lardingiz? Nima uchun?
2. Ahmad Yassaviy danakning mag'zi haqida qanday xulosa bermoqda?

Ushbu savollar asosida muhokama va tahlillar olib borilib, umumiy xulosalar shakllantiriladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Jahon xalqlarining barchasida o'z millatiga tegishli bo'lgan mumtoz asarlarni o'qitish tajribasi bugungi globallashtirish asrda ham izchil taraqqiy etib kelmoqda. Barcha mamlakatlarda klassik asarlarni o'qitishda turli yondashuvlardan foydalaniladi. Masalan, ingliz adabiyotining mumtoz qismini o'qitishda asosan klassik usul va Sokratik usuldan foydalanilsa, rus adabiyotini o'qitishda ko'pincha sahna usuliga murojaat qilinadi.

Turkiy xalqlarning mumtoz adabiyoti esa o'zining chuqur falsafiy-axloqiy, tasavvufiy-diniy mazmun bilan oziqlanganligi hamda ramzlar orqali ifodalanganligi sababli sharqona o'qitish usullaridan, xususan sharhlab o'qitish usulidan foydalangan holda tahlil qilish yuqori samaradorlik berib kelganligiga tarix guvohlik beradi. Boisi, turkiy adabiyot o'ziga xos xususiyatlari bilan boshqa xalqlar adabiyotidan tubdan farq qiladi. Shu sababli ularni o'qitishda boshqa millatlarning metodikasini to'liq ko'chirish maqsadga muvofiq emas, balki turkiy adabiyotning o'ziga xos ichki qonuniyatlariga tayangan holda shakllangan metodik yondashuvlardan foydalanish zarur.

Bugungi zamonaviy o'quvchilar uchun mumtoz asarlarni tahlil qilish jarayonida ana shu sharqona va sharhlashga asoslangan usullardan samarali foydalanish asar mazmunini chuqur anglash va to'g'ri tushunishga katta yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. M. Abdullayeva. 2024. Adabiy ta'limda innovatsion yondashuv. – Toshkent: Bookmany Print.
2. Sh. Baxramov. 2022. Tasavvuf matnlarida realiyalar tarjimai masalasi. Tarjimashunoslar forumi.
3. N. Komilov. 2019. So'fiy psixologiyasi yoxud hol. Xurshid Davron kutubxonasi.
4. Alisher Navoiy asarlari tilining izohli lug'ati. 1984. – Toshkent: Fan. 3-tom.
5. Alisher Navoiy asarlari tilining izohli lug'ati. 1984. – Toshkent: Fan. 2-tom.
6. E. Qurbonova. 2022. Yassaviy va Navoiy ijodida faqr-u fano talqini. Alisher Navoiy adabiy va ilmiy merosini o'rganish masalalari. Xalqaro konferensiya. – Toshkent: Adast Poligraf.
7. Obidov. 2005. Payg'ambarlar tarixi. – Toshkent: Movarounnahr.
8. M. Abdullayeva. 2024. Maqolat va hikoyat uyg'unligi. Alisher Navoiy va XXI asr. 9-uluslararo xalqaro konferensiya. – Toshkent – Bursa.
9. Alisher Navoiy. 2013. To'la asarlar to'plami. O'n jildlik. Hayrat ul-abror. – Toshkent: G'afur G'ulom.
10. M. Tursunova. 2017. Madrasalar ta'limida adabiyot o'qitish usullari. – Toshkent: Mumtoz so'z.
11. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Sharh>

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №2(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.